

1751 (2010) sayılı Qətnamə¹
Yekun versiya

Mediada cinsiyətçi stereotiplərlə mübarizə

Parlament Assambleyası

1. Parlament Assambleyası qadınların mediada cinsiyətçi stereotiplərin qurbanı olması faktını qeyd edir və pisləyir. Bir tərəfdən, onlar mediada az təmsil olunur, hətta belə demək olar ki, "nəzərə çarpmırlar". Digər tərəfdən, cəmiyyət tərəfindən qadınlar və kişilər üçün ayrılmış ənənəvi rolların, yəni qadınların yerinin evdə, kişilərin yerinin işə peşə və siyasət dünyasında olmasını, qadınların qurban və ya seksual obyekt, kişilərin işə səlahiyyətli və güclü liderlər, yaxud seksual instinktlərdən güc alan şəxsiyyətlər olmasını nəzərdə tutan cinsiyətçi stereotiplərin mediada hələ də qalması gender bərabərliyi qarşısında maneədir.

2. Cinsiyətçi stereotiplər ənənəvi mediada işlənən yumordan və şablon ifadələrdən tutmuş internetdə gender əsaslı nifrətə və zorakılığa təhriklərə qədər müxtəlif formalarda təzahür edir. Cinsiyətçi stereotiplər çox zaman adi hala çevrilir və "ifadə azadlığı" bayrağı altında onlara dözümlülükə yanaşılır. Bundan başqa, bu stereotiplər çox zaman incə formada media vasitələrinə ötürülür, onlar işə gender bərabərliyinin reallıqdan uzaq olduğu cəmiyyətlərdə norma kimi qəbul edilən mövqeləri və rəyləri yayırlar. Buna görə də təəccüblü deyil ki, cinsiyətçi stereotiplərin yayılması hallarına qarşı, demək olar ki, heç vaxt məhkəmə təqibi həyata keçirilmir və insan ləyaqətinə qarşı ən kobud pozuntular istisna olmaqla belə hallar tənzimləyici və ya özünütənzimləyən qurumlar tərəfindən cəzalandırılırlar.

3. Bununla belə, mediadakı cinsiyətçi stereotiplərin ictimai rəyin formalaşmasına və xüsusən gənclərin baxışlarına təsiri fəlakətli həddədir: bu stereotiplər qadınların və kişilərin sadələşdirilmiş, dəyişməz və karikaturalaşmış imiclərini möhkəmləndirir, gündəlik cinsiyətçiliyi və ayrı-seçkilik praktikasını legitimləşdirir ki, bu da gender əsaslı zorakılığa şərait yarada və ya onu legitimləşdirə bilər. Beləliklə, cinsiyətçi stereotiplər ayrı-seçkilik vasitəsidir.

4. Demokratiyanın həyati əhəmiyyətli tərkib hissəsi olan media bu sahədə insan ləyaqətinə hörmətin, ayrı-seçkiliyin bütün formalarına qarşı mübarizənin və qadınlar və kişilər arasında bərabərliyin təbliğinə görə xüsusi məsuliyyət daşıyır. İrçilik və digər ayrı-seçkilik formaları kimi cinsiyətçiliyə də mediada yer olmamalıdır. Assambleya İnsan hüquqları haqqında Avropa Konvensiyası (ETS № 5) ilə təmin edilən insan ləyaqətinə hörmət və ayrı-seçkiliyin yolverilməzliyi prinsiplərinin müdafiəsinə sadıq olduğunu bir daha təsdiq edir. O həmçinin gender bərabərliyinin təşviqində medianın oynaya biləcəyi pozitiv rolunu vurğulayır və bununla əlaqədar olaraq "Mediada qadınlar və kişilər arasında bərabərliyə dair" Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə R(84)17 sayılı tövsiyəsinə istinad edir.

¹ 25 iyun 2010-cu ildə Assambleyada (27-ci iclasda) müzakirə edilib (bax: [Doc. 12267](#), Qadınlar və kişilər üçün bərabər imkanlar üzrə komitənin məruzəsi; məruzəçi: xanım Stamp (*Stump*)). Sənəd 25 iyun 2010-cu ildə Assambleya tərəfindən (27-ci iclasda) qəbul edilib. Həmçinin [1931\(2010\) sayılı tövsiyəyə](#) bax.

5. Bundan başqa, stereotipləri tanımaq, dərk etmək və dəf etmək üçün təhsil və peşə hazırlığı olduqca zəruridir. Buna görə də, uşaqların erkən yaşlarından etibarən ayrı-seçkiliklə mübarizə və gender bərabərliyinin təşviqi barədə məlumatlandırılması çox vacibdir.

6. Assambleya üzv dövlətləri peşə hazırlığı və təhsil sahəsində fəaliyyətlərini gücləndirməyə və aşağıdakıları həyata keçirməyə çağırır:

6.1. məlumatlılığın artırılması kampaniyalarını hazırlamaq və həyata keçirmək;

6.2. gender bərabərliyinə dair qanunvericiliyə cinsiyyətçi stereotiplərlə mübarizəyə yönələn müddəalar daxil etmək;

6.3. insan ləyaqətinə hörmətin təmin edilməsi, gender əsaslı ayrı-seçkilik də daxil olmaqla ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizəyə şərait yaradılması və qadınlarla kişilər arasında tək-cə müxtəlifliyin deyil, həm də bərabərliyin təşviq edilməsi məqsədi ilə media sahəsində tənzimləyici və ya özünü tənzimləyən orqanların yaradılmasına və (və ya) səmərəli fəaliyyətinə şərait yaratmaq;

6.4. dövlət və özəl sektordan olan bu peşəyə mənsub tərəfdaşları ilə dialoq və məsləhətləşmələr aparmaqla cinsiyyətçi praktikanı və imicləri qadağan edən, qadınların və kişilərin mediada balanslaşdırılmış iştirakına şərait yaradan və gender aspektlərini nəzərə alan davranış qaydaları işləyib hazırlamaq;

6.5. ictimai mediada kvotalar və digər pozitiv tədbirlər tətbiq etmək, eləcə də qarşıya qadınların iştirakçılığı və təmsilçiliyi məqsədlərini qoymaq;

6.6. stereotip xarakterli təsvirlər barədə xəbər verilməsi üçün strukturlar yaratmaq və (və ya) özünü tənzimləmə mexanizmlərini gücləndirmək və cinsiyyətçi reklamın ifşası mexanizmlərinin səmərəliliyi təsdiqləndiyi hallarda belə mexanizmlərdən istifadə etmək;

6.7. Avropada monitorinq və müsbət təcrübələrin mübadiləsi sisteminin yaradılmasına şərait yaratmaq;

6.8. gənclər üçün nəzərdə tutulan, cəmiyyətdə qadın və kişilərin stereotip imiclərinin və cinsiyyətçi baxışların aradan qaldırılmasına yönələn proqramlara xüsusi diqqət yetirmək;

6.9. məktəblərdə şagirdlərə media materiallarını şərh etmək və cinsiyyətçi stereotipləri aşkara çıxarmaq vərdişlərini aşılamaq və "Təhsil sahəsində gender aspektlərinin nəzərə alınmasına dair" Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec(2007)13 sayılı tövsiyəsinə və Parlament Assambleyasının "Reklamlarda qadınların imici haqqında" [1557\(2007\) sayılı](#) və "Bügünkü qızların hüquqları – sabahkı qadınların hüquqları haqqında" [1669\(2009\) sayılı](#) qətnamələrinə uyğun olaraq onları gender bərabərliyi məsələləri ilə tanış etmək.

7. Bundan başqa, Assambleya milli parlamentlərə çağırış edir ki:

7.1. cinsiyyətçi ifadələrin və təhqirlərin, gender əsaslı nifrətə və ya zorakılığa təhrikçiliyin və cins əlamətinə görə ayrı-ayrı şəxslərə və ya şəxslər qrupuna qarşı böhtanın cəzalandırılmasına yönələn qanunvericilik tədbirlərinin qəbulu vasitəsilə mediada cinsiyyətçi stereotiplərlə mübarizə aparsınlar;

7.2. gender əsaslı ayrı-seçkiliyin ayrı-ayrı qurbanlarının və həmçinin gender əsaslı zorakılıq və ayrı-seçkiliklə mübarizə aparan qeyri-hökumət təşkilatlarının gender əsaslı nifrətə və ya zorakılığa təhrikçilik və cins əlamətinə görə ayrıca şəxsə və ya şəxslər qrupuna qarşı böhtan

hallarından məhkəmələrə və ya səlahiyyətli tənzimləyici və özünütənzimləyən orqanlara şikayət edə bilmələri üçün şərait yaratsınlar;

7.3. dövlət prokurorluğu orqanlarının öz vəzifə səlahiyyətinə uyğun olaraq gender əsaslı nifrətə və ya zorakılığa təhrikçiliklə və ayrıca şəxsə və ya şəxslər qrupuna qarşı böhtanla əlaqədar tədbirlər görməsinə şərait yaratsınlar;

7.4. parlament üzvlərini cinsiyyətçi çalarlara malik ifadələrdən istifadə etməməyə və parlamentdəki fəaliyyətlərinin gedişində cinsiyyətçi stereotiplərə müraciət etməməyə çağırınsınlar;

7.5. parlament üzvlərini deputatlığa qadın namizədlərin və deputat seçilmiş qadınların mediaya kişi həmkarları ilə eyni dərəcədə çıxış imkanına malik olmalarını tələb etməyə çağırınsınlar.

8. Assambleya üzv dövlətləri qadınların mediada daha nəzərə çarpan və geniş iştirakını təmin etməyə yönələn tədbirləri, o cümlədən aşağıdakıları təşviq etməyə çağırır:

8.1. mediada qadınların statusu və rolunun müntəzəm kəmiyyət və keyfiyyət təhlilinin aparılması;

8.2. media vasitələrinin müraciət edə biləcəyi qadın ekspertlərin və qadın məsləhətçilərin siyahılarının tərtib edilməsi;

8.3. öz fəaliyyətlərində qadınların və kişilərin balanslaşdırılmış iştirakına şərait yaradan media vasitələrinin həvəsləndirilməsi üçün müsabiqələrin təşkili və mükafatların təsis edilməsi;

8.4. qadınlarla kişilər arasında bərabərliyə nail olunmasına aid məsələləri öyrənmək üçün analitik xidmətlərin yaradılması (onların işinin nəticələri medianın fəaliyyətini tənzimləyən orqanlar tərəfindən nəzərə alın bilər).

9. Assambleya mediaya çağırış edir ki:

9.1. jurnalistika və media sahəsində gender bərabərliyi aspekti barədə jurnalistlərin məlumatlılığını artırınsınlar və bu sahədə onlara hazırlıq keçinsinlər;

9.2. tənzimləyici və özünütənzimləyən orqanların fəaliyyətinə gender meyarının daxil edilməsini təşviq etsinlər və müvafiq hallarda davranış qaydalarında yer alan tövsiyələri yerinə yetirsinlər;

9.3. qadınların mediada daha balanslı şəkildə təmsil olunmasına və qadınlarla kişilərin stereotiplərə əsaslanan təmsilçiliyinə yol verilməməsinə şərait yaratsınlar və beləliklə gender bərabərliyi qarşısındakı maneələrin aradan qaldırılmasına kömək etsinlər.

Avropa Şurasının "Azərbaycanda gender bərabərliyi və media azadlığı" layihəsi çərçivəsində Azərbaycan dilinə tərcümə edilmişdir, tərcümədən məsuliyyəti tərcüməçi daşıyır.